

først ved en detaljeret undersøgelse som den foreliggende kan byernes vilkår gennem århundrederne erkendes. Her mangler skildringer af provinsbyerne i samme omfang. Særlig kan det fremhæves, at mens Steffen Linvald har haft mange billeder at vælge imellem fra denne lille plet af København, savnes et tilsvarende materiale fra provinsen.

Helge Søgaard

Hans Gregersen: *Skipper Klement*. (Forlaget Bygholm, 1981). 87 s., ill. kr. 88.

Det unge, frederikshavnske forlag Bygholm markerer sig med en række værker af lokalhistorisk tilsnit. Efter bogen om Stygge Krumpen fra 1979 (anmeldt i Fortid og Nutid XXIX 1981 s. 326f) foreligger allerede et nyt skrift i samme fornemme udstyr om Børglum-bispens samtidige, oprørslederen Skipper Clement. Teknisk er bogen en bedrift. Usædvanligt smukke fotografier af Hans Nielsen veksler med sobre, tiltalende tegninger af Henrik Bygholm, der også har æren af bogens grafiske tilrettelæggelse. Både fotografier og tegninger anlægger en mørk, lidt dystert stemning, der harmonerer fulendt med bogens emne og det storladne nørrejyske og vendsysselske landskab, der er skuepladsen for Skipper Clements bedrifter. Hans Nielsen briller især med nogle optagelser fra Helligåndsklostret i Ålborg, som formeligt »ånder« af senmiddelalder. Derimod kunne man uden skade have sparet bogens øvrige illustrationer, der uundgåeligt virker som et udvandet opkog af Politikens Danmarkshistorie. Mærkeligt nok har man ikke ofret en tur ned til Mariager og Udbyneder på Hans Nielsen, men har nøjedes med at indforskrive fotografier af henholdsvis

Stygge Krumpens gravsten og det velkendte kalkmaleri af Christian II (?) i havsnød fra sjællandske forskningsinstitutioner. Omslagets farvestrålende kalkmaleri fra Dronninglund kirke angives at være fotograferet af Hans Nielsen, det samme sceneri inde i bogen i sort-hvidt af Nationalmuseet.

Mere beklageligt er dog, at de talrige illustrationer slet ikke er forbundet med bogens tekst. Lovligt mange fornemmes direkte irrelevante, således en serie mønske kalkmalerier, der jo ofte er gengivet i andre værker. Nogle er mærkeligt ukritisk valgt. Wullenwever, grev Christoffer og Johan Rantzau vises i sene, historisk og kunstnerisk underlødige gengivelser. Havde der ikke været mere mening i at bringe nogle af Niels Larsen Stevns' fresker fra Centralbiblioteket i Hjørring, der bl.a. forestiller Skipper Clement? De fleste illustrationer er heldigvis af lokal oprindelse, men alle konklusioner om en mulig sammenhæng med tildragelser, der omtales i bogen, overlades til læseren. F.eks. kunne vel de interessante udskårne skibe i Sæby kirkes munkestole, som endnu er lidet kendte, og som Hans Nielsen har indfanget i flere spændende optagelser, have været knyttet til Skipper Clements løbebane.

Undtagelsen er nogle helsides gengivelser af samtidige dokumenter, der er strejft i teksten. Det har været fremført – og gentages i bogen – at Skipper Clement måske kunne være identisk med en Clement Munck, der nævnes i Ålborgs Guds legems lavs protokol 1511. Billedteksten henviser imidlertid til en Klement Nielsen i protokollens venstre spalte, mens Clement Munck står i højre spalte. Da det i øvrigt af bogen fremgår, at Skipper Clement både i skotske og danske kilder kaldes Clement Andersen, må den eneste forsvarlige historiske konklusion være, at vi faktisk intet kender til skipperens

baggrund – med mindre man vælger at hælde sig til den sene, lokale tradition om Skipper Clements vendsysselske afstamning, hvad næppe nogen faghistoriker ville finde på. Her skal ikke argumenteres imod denne tradition, som det naturligvis er populærhistorikerens ret at boltre sig i. Blot undrer det mig, når forfatteren lidt gumpetungt skriver, at Skipper Clement fødtes i Vedsted »nær Åbybro«. Åbybro har i dette århundrede været en efter egnens forhold betydelig stationsby, men forbindelsen til Skipper Clement er unægtelig lidt fjern. Fra en historisk betragtning er det ulige mere spændende, at Vedsted ligger tæt ved Birkelse, Børglum-bispens gård og endnu i dag Vendsyssels største herregård. Da fremstillingen i øvrigt er mildt sagt fantasifuld, kunne der lige så godt have været fabuleret lidt over dette nabo-

skab. Hermed er det allerede antydnet, at teksten afgjort er det ellers så smukke værks svage punkt. Det skal siges, at forfatteren ikke pranger med sin identitet. Den afsløres hverken på omslag eller titelblad. Alene af en diskret notits under trykkestedet fremgår det, at synderen er Hans Gregersen, der også skrev bogen om Stygge Krumpen. Mange vil sikkert finde teksten pæn og nydelig, og anmeldelsen i Fortid og Nutid af Stygge Krumpen-bogen var da også overordentlig velvillig, men for den, der netop har taget samme tur (se min afhandling om Clements-fejden i Historie, Ny rk. XIV, 1981 s. 1-36), er resultatet skuffende. Fremstillingen præges hverken af ideer eller kritisk sans, men af en blind efterplapren af de forhåndenværende skrøner. Hvis skrønerne blot blev fortalt, ville skaden være til at overse. Men Gregersen lider af en uheldig hang til at rasonnere over dem, hvorved han uvægerligt

filtrer sig ind i et net af modsigelser. En stor del af fremstillingen optages af optakter, der spænder fra Spartacus til St. Jørgensbjerg-slaget 1441 (hvor Jens E. Olesens artikel i Historie, Ny rk. XIII, 1980 s. 33-48 med fordel kunne have været konsulteret). Gregersen mishandler dette slag med en grusomhed, der langt overgår bøndernes fremfærd mod den forhadte Esge Brok, som skal være blevet skåret i små stykker af den rasende hob. Af misforståelser, jeg har forsøgt at uddyde, fremføres frejdigt adskillige. Clements kompagnon, Skipper Herman, huserer uanfægtet på Varde-egnen, Ringkøbing stikkes atter i brand, og stormen på Ålborg udarter også her til et af de af populære skribenter så yndede blodbade. Gregersen har ganske vist haft fat i Johan Rantzaus brev, men ikke med heldig hånd, og uden at få øje på modsætningen mellem den samtidige kilde og de senere konstruktioner. »Schirnowe« betyder Skjern å, »anhang« formodentlig tilhængere og ikke slæng, som Gregersen skriver, velsagtens efter Politikens Danmarks-historie. Der udtrykkes ikke i Johan Rantzaus korrespondance foragt for modstanderne. Fra sit naboskab med Ditmarsken var han vant til og respekterede bondehære. Det nye syn på Johan Rantzaus løbebane, jeg har argumenteret for i »Christian 2.s fald« (1972) og »Når vinden føjer sig ...« (1977), har heller ikke sat sig spor, hvad forfatteren ikke skal klandres for. Blot beder man til – og det være sagt uden hovmod – at Hans Gregersen i sit fremtidige forfatterskab måtte spare på skrønerne og til gengæld dvæle udførligere ved de skatte, der vitterligt gemmer sig i Vendsyssels brogede fortid.

Mikael Venge